

Горан Милошевић*

Правни факултет, Универзитет у Новом Саду

Љубомир Стајић

Правни факултет, Универзитет у Новом Саду

НАЧЕЛА ЕКОНОМСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ**

Сажетак

Политика економске безбедности се обликује под дејством различитих фактора, зато се у процесу остварења тих циљева безбедности морају применити одређена руководна начела. Примена начела економске безбедности треба да омогуће да држава у целини али и њен систем безбедности буду стабилни, што подразумева да исти не уносе поремећаје у њеним привредним процесима. Начела о економској безбедности не треба да буду постављена апстрактно, изван датог друштвеног, економског, политичког, безбедносног, правног и социјалног амбијента. Њихову садржину безбедносна теорија уобличава узимајући у обзир прилике које владају у датом друштву. Политику националне безбедности треба конципирати тако да се целина постављених захтева у начелима економске безбедности што потпуније оствари, али се мора имати у виду да до одређених одступања мора доћи. Основни проблем при томе је јединствена, стална и уједначена, ничим спутавана примена ових начела истовремено.

Кључне речи: *безбедност, економска безбедност, начела, правна начела, економска начела, социјална начела, безбедносна начела*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Економска безбедност као елемент националне безбедности у себи садржи економске, финансијске, социјалне, политичке и друге факторе, поступка и циљева заштите опстанка и интереса поједи-

* Контакт: g.milosevic@pf.uns.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту „Биомедицина, заштита животне средине и право“ (бр. 179079) за 2020. годину. Пројекат финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

наца и читавог друштва. Проучавајући циљеве опште безбедности, можемо уочити намену, могућности и оправданост употребе инструмената економске безбедности. С тим у вези, теорија и пракса указују на неопходност и потребу примене одређених начела, односно принципа економске безбедности који имају задатак да пред државу, односно систем безбедности, поставе извесне захтеве у вези с извршењем безбедносних циљева. У зависности од тога у којој се мери носиоци власти придржавају ових принципа, изводе се закључци да ли је систем економске безбедности остварив или није.

Садржина појединих начела се стално мора проверавати у пракси. Само тако се стварају услови да безбедносна теорија утиче на безбедносну политику. Безбедносна политика се обликује под дејством различитих услова, међу којима научна начела економске безбедности, пракса показује, немају увек водећу улогу. Зато начела не треба да буду постављена апстрактно, изван датог економског и социјалног амбијента као и изван начела опште националне безбедности. Садржину ових начела теорија уобличава узимајући у обзир и прилике које владају у датом друштву и међународној заједници. На прокламована начела економске безбедности треба гледати као на идеал коме се тежи. Међутим, тај идеал није могуће сасвим и достићи.

Предмет научног истраживања у овом раду биће начела економске безбедности. Систем економске безбедности у једној држави треба да буде стабилан и на сваки начин заштићен од спољних и унутрашњих негативних утицаја, при чему се мора води рачуна да он својом имплементацијом не угрожава егзистенцију заједнице и грађана, односно да не унесе поремећај у нормалне привредне процесе. Чак шта више он мора да их појачава и унапређује.

Циљ рада је да се применом научних метода, пре свега безбедносне, правне и економске теорије, сагледају начела економске безбедности, те да се провери да ли и у којој мери примена истих може допринети циљевима националне безбедности, али и циљевима макроекономске и микроекономске стабилности.

Основна хипотеза је да примена начела економске безбедности доприноси ефикасности изградње система економске безбедности земље и јачању државно-безбедносног система, као и унапређењу ефикасности економског система.

ПОЈАМ ЕКОНОМСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Економска безбедност као подсистем националне безбедности последњих година заузима значајно место у оквиру система и

концепта свеукупне безбедносне заштите. Појам „економска безбедност“ је, релативно нов. Овим појмом у теорији безбедносних наука, зависно од концепта, изражава се скуп активности, мера, поступака и правила које су усмерене на спречавање или смањење ризика од намерног или ненамерног угрожавања економског система и имовине физичких и правних лица, а све у оквиру система националне безбедности државе.

У теорији, али и пракси прави се разлика између ширег и ужег обухвата овог појма. Тако, економску безбедност можемо дефинисати као део функције система националне безбедности која представља заштићеност економског интереса националне економије од свих видова, облика и носилаца угрожавања, односно она представља систем економско-безбедносне заштите земље уз одсуство стања било ког облика угрожавања економског потенцијала националне економије (Стајић и Милошевић 2017, 177-178). Економска безбедност је део националне и елемент личне безбедности коју чине стање економске стабилности у смислу могућности нормалног развијања човека и функционисања економског система и економских односа једне земље, са израженим елементима заштићености од опасности угрожавања тог система и националне безбедности у ширем смислу (Бошковић 2017, 195).

Предметна одређења појма економске безбедности садржински у оквиру ширег обухвата изражавају економску безбедност на начин да иста обухвата сва питања у вези са угрожавањем виталних вредности државе и друштва. У ужем смислу, економска безбедност садржински би обухватала само аспекте приватне - личне и корпоративне економске безбедности. Дакле, економска безбедност у ширем смислу обухватала би са територијалног аспекта концепт националне економије, а у ужем смислу концепт индустријске, односно простор корпорацијске безбедности, укључујући и њену везу са активностима везаним за безбедност институција.

ПОСЛЕДИЦЕ НАРУШАВАЊА ЕКОНОМСКОГ СИСТЕМА

Савремена држава је принуђена да своје традиционалне функције обавља са много већом одговорношћу, вештином и контролом. Одговорност за уравнотеженији развој довела је државу у средиште привредних збивања. Суштину економске политике треба сагледати у мањој или већој усмерености или успешности у дестимулисању или стимулисању инвестиција у функцији прив-

редног раста и развоја, јер су оне (инвестиције) у основи покретач економског и друштвеног развоја сваке земље.

Неблаговремено предузимање одговарајућих мера и инструмената од стране државе, рефлектује се одмах негативно, појавом рецесије, незапослености, социјалном нестабилношћу и економском кризом. Неравнотежа економског система изазива последице које по свом значају могу да буду негативне за дату националну привреду. Последице нарушавања економског система су неповољни економски резултати на нивоу микро и макро економије, али и реперкусије на економско-политичком и социјално-политичком плану. Пад производње и смањење националног дохода у знатној мери утиче на слабљење економске основе друштва. Ширење ове појаве покреће питања економске правде и једнакости, економске политике и привредне ефикасности.

Неравнотежа у оквиру економског система ремети расподелу дохотка у односу на циљеве које друштво жели да оствари. Ова појава, даље, ствара тешкоће у вези с тачним дефинисањем величина нужних за одређивање економске политике, односно избором инструмената за спровођење одговарајућих привредних мера и политика. Осим тога, пошто ова појава прожима целокупну економију, она спречава носиоце економске политике да имају тачну слику о томе шта се догађа у датој националној привреди, што доводи до немогућности да се у планираном обиму остваре одређени задаци и мере из надлежности државе.

Немогуће је са сигурношћу одредити колики је обим неравнотеже економског система. У периодима економске кризе, приликом несташице појединих роба на тржишту, држава мерама економске политике уводи контролне цене и рационализује потрошњу. Међутим, неминовно се у таквој ситуацији појављује и кријумчарење те робе, која се продаје по нетржишним ценама, тако да је тада званични индекс цена знатно нижи од реалног индекса. У оваквим условима мере економске политике које се заснивају на званичним статистичким подацима могу да буду погрешне и непримерене стварном стању националне економије. Такође, ова појава може довести до искривљене слике приликом мерења стопе инфлације, јер се због неравнотеже део промета роба остварује по нижим ценама, тако да измерена стопа инфлације може да буде већа него што износи реална стопа. На тржишту рада, у условима повећане неравнотеже економског система такође се ствара погрешна слика приликом одређивања незапослености. Лица која раде у скривеној привреди воде се као незапослена, док, у ствари, она остварују приходе, што значи да је стопа незапослености мања.

У таквим условима неравнотеже економског система, безбедносни чинилац је незаобилазни фактор у оквиру изградње ефикасног привредног система. Безбедносно деловање на и у оквиру економског система огледа се у мобилизацији акумулационог потенцијала и изградњи економске инфраструктуре у циљу спречавања и сузбијања сваког облика угрожавања економског потенцијала националне економије. Изградња ефикасног система економске безбедности подразумева примену одговарајућих принципа, као руководних начела која треба да омогуће стабилност и одрживост економског система земље.

НАЧЕЛА (ОСТВАРЕЊА) ЕКОНОМСКЕ БЕЗБЕДНОСТИ

У процесу остварења циљева, носиоци и субјекти система економске безбедности морају применити начела, тј. принципе економске безбедности као елемента националне безбедности. У зависности од тога у којој мери се носиоци функције економске безбедности придржавају ових принципа, може се закључити да ли је систем безбедности остварив или није. Примена начела економске безбедности треба да омогући да систем економске безбедности у једној држави буде стабилан, као и да исти не уноси поремећаје у привредним процесима.

Политика економске безбедности се обликује под дејством различитих услова, међу којима научна начела о безбедности немају увек водећу улогу. Зато начела о економској безбедности не треба да буду постављена апстрактно, изван датог друштвеног, економског, политичког, правног и социјалног амбијента и њихову садржину безбедносна теорија треба да уобличава узимајући у обзир прилике које владају у датом друштву. Политику националне безбедности треба конципирати тако да се целина постављених захтева у начелима економске безбедности што потпуније оствари, али се мора имати у виду да до одређених одступања мора доћи.

У теорији као основна начела економске безбедности наводе се (Стојановић, Павловић 2014, 105): јединство и континуитет, одређивање тежишта, транспарентност, превентивност, правовременост, сразмерност ризика, селективност информација и избегавање дискреционог права. Полазећи од предметног циља, мишљења смо да би начела економске безбедности ипак требало груписати по сродности у оквиру четири групе. Према сродности, начела економске безбедности можемо груписати као:

- правна начела;
- економска начела;

- социјално-политичка начела;
- безбедносна начела.

Правна начела економске безбедности

У оквиру групе правних начела можемо издвојити: начело законитости; начело заштите права грађана и заштите јавног интереса; начело поштовања слободе, права човека и грађана; начело истине и начело оцене доказа.

Начело законитости означава да се послови економске безбедности могу вршити само на основу закона. Овај принцип познат је вековима. У савременим државама овај принцип уздигнут је на ниво уставног начела. Принцип законитости има и правно значење које се огледа у уважавању следећих захтева (Милошевић, Кулић 2015, 82-83): (1) само закон може бити извор права, (2) законски текст је граница тумачења норми, (3) у праву може да се примени аналогија само ако делује унутар граница закона, (4) није дозвољено ретроактивно дејство закона и (5) закон треба да буде јасан и прецизан.

(1) *Само закон може бити извор права* - овако формулисан захтев указује да је целокупно право материја која је резервисана за законско уређивање. Међутим, не могу се све норме свести на наметање обавезе. Садржај норми може бити и другачији, а њихово доношење може бити и од стране других државних органа, што под одређеним условима не би морало да се коси са начелом законитости. Тако се у материји безбедности среће неколико врста подзаконских прописа, као што су: одлуке које доноси скупштина локалне самоуправе, уредбе које доноси влада и правилници које доносе државни органи управе.

(2) *Тумачење закона је утврђивање његовог смисла.* У правној литератури сусрећу се различити приступи тумачењу прописа. Сматрамо да су исправна мишљења теоретичара који истичу да су закони који уређују материју економске безбедности исте природе, као и остали закони који чине правни поредак и да на њих треба примењивати исте критеријуме тумачења које је општа правна теорија формулисала за све законе. Недозвољено је свако тумачење које води изигравању смисла закона. Полазну основу за тумачење представља текст закона. Текст закона је и граница тумачењу, у том смислу да оно не сме да доведе до става који би био супротан ономе што значе само речи написане у закону. Реч је о логичној мисаоној операцији чији је циљ да се пронађе прави смисао закона, да се утврди садржај, дomet и значење правних норми, у датом моменту, у време примене закона.

(3) *Аналогија* се састоји у проширивању законске норме на случајеве који у њој нису садржани, али потпадају под исти смисао закона који је инспирисао формулисану законску норму. Треба, нагласити да се при томе не сме стварати ново право, већ само открити латентан правни израз норме која је индиректно садржана у закону. Постоје две врсте аналогије: законска и правна. Код законске аналогије закључује се на основу сличности чињеничног стања регулисаног у закону са чињеничним стањем које није регулисано законом, па се и на нерегулисан случај, кад је сличан регулисаном примењују исте правне последице. Код правне аналогије из основних идеја садржаних у више законских одредби изводи се опште правно начело и примењује се на случајеве нерегулисане у закону (Стојановић 1999, 103). Аналогија се може применити само ако делује унутар граница закона.

(4) Правна сигурност и извесност захтевају да закони и други прописи делују само убудуће, дакле, они *немају ретроактивно* (повратно) дејство. Изузетно, допуштено је да поједине одредбе закона имају повратно дејство, ако то захтева општи интерес утврђен у поступку доношења закона. У пракси нису ретки случајеви ретроактивне примене појединих законских одредби.¹

(5) Закон мора да буде *јасан и прецизан*, што значи да законски опис чињеничног стања треба да буде дат на јасан и недвосмислен начин. Садржај и границе норми морају се јасно уочити из самог законског текста.

Начело заштите права грађана и заштите јавног интереса. Држава, односно субјект економске безбедности, првенствено се стара о остваривању и заштити јавног интереса, али ће тежити, да правна и физичка лица остваре заштиту својих права и интереса.

Начело поштовања слободе и права човека и грађана. Слободе, права и дужности човека и грађана утврђени су уставним принципима. Ограничени су само једнаким правима и слободама других и када је то Уставом утврђено. Свака активност којом се нарушавају ове слободе и права противна је интересима друштва. Овим слободама и правима нико се не сме користити, ради рушења основа демократског уређења, угрожавања независности земље, кршења зајамчених слобода и права човека и грађана, угрожавања мира, распиривања националне и верске мржње или нетрпељивости.

1) Принцип неретроактивности има своје порекло још у првобитним правним изворима. У римским изворима провлачило се карактеристично правило по коме закони и други општи акти треба да делују само *pro futuro*. Принцип забране повратног дејства познавао је и Општи имовински закон за Црну Гору из 1888. године: "закони не дејствују натрашке; новији закон, уколико је различит од пређашњег правила, не може бити мјерило за веће ријешене имовинске спорове, завршене послове, свршене чињенице".

вости или подстицања на вршење кривичних дела, нити се овим слободама може користити на начин којим се вређа јавни морал. Грађани морају имати једнака права пред органима државне управе и једнаку заштиту својих слобода. У Уставу Републике Србије наводи се: „пред Уставом и законом сви су једнаки. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације“ (Члан 21. став 1 и 2 Устава Републике Србије).

Начело истине. Ово начело представља скуп законских норми за истинито и потпуно утврђивања свих чињеница и околности које су од значаја за економску безбедност. Овим начелом се обезбеђује да истина која се утврђује мора бити материјална. То значи дужност свих органа да непристрасно разјасне сумњу тј. непристрасно оцене доказе и утврде чињенице које угрожавају економски систем. Материјална истина, тј. чињенично стање које представља потпуни одраз реалности, неће се утврђивати у сваком поступку. Објективна стварност и нужност потребе условиће потребу одређења материјалне истине.

Начело оцене доказа. Ово начело заснива се на дискреционом праву овлашћеног лица да одлучује по свом уверењу које чињенице узима као доказане. На основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа посебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата целокупног поступка овлашћено лице има слободу да самостално оцени изведене доказе. Међутим, слободна оцена изведених доказа није апсолутна, већ је она ограничена чињеницом да доказивање мора обухватити све чињенице које су важне за доношење одлуке. У том смислу остварење економске безбедности и процесу оцене доказа захтева избегавање апсолутне примене дискреционог права.

Социјално-политичка начела економске безбедности

У групу социјално-политичких начела спадају: начело општости; начело вођења поступка на језику који је разумљив за странку; начело стручности и професионалности и начело јавности.

Начело опитности - подразумева да су сва лица једнака пред законом. Општост произлази из присуства одређене одлучујуће чињенице (резиденства, држављанства) и по правилу, означава да су сва лица која су резиденти одређене државе дужна да се понашају у складу са позитивним законодавством. У данашње време општост се подразумева тако да се у теорији и не помиње као формални услов.

Начело вођења поступка на језику који је разумљив за странку. Поступак пред надлежним органима, мора се водити на језику који је разумљив за странку. Ако се поступак не води на језику странке, орган је дужан да јој омогући да прати поступак на свом језику (преко тумача). Незнање језика на коме се води поступак не сме да буде сметња за одбрану и остваривање права и интереса грађана и организација.

Начело стручности и професионалности. Непосредно извршавање закона и других прописа, као и примена јавних овлашћења, захтева, да примена прописа и овлашћења од стране носилаца економске безбедности буде у складу са прописаном стручном квалификацијом.

Начело јавности. Начело јавности је у непосредној вези са демократским карактером савремених држава. Настало је као последица увођења грађана у све активности државе. Дуго времена ово начело се негирало. Сматрало се, с обзиром на важност коју безбедносни токови имају за вођење државних послова, морају бити тајна. Овај принцип означава захтев да се инструменти економске безбедности изложе јавности преко средстава јавног информисања, како би се грађани упознали са неопходним активностима државе у овој области. Понекад потпуна реализација овог принципа захтева да се објаве и други документи који служе за његово остварење. Примена принципа јавности значи:

- да је скупштински претрес о мерама економске безбедности јаван;
- да јавност може расправљати о инструментима економске безбедности;
- јавно објављивање података о угрожености економског система.

Ипак је важно нагласити да су могућа извесна одступања од овог начела. Она се образлажу потребом заштите националне безбедности (нпр. када су у питању поверљиве јавне набавке обавештајних служби).

Безбедносна начела економске безбедности

У групу безбедносних начела спадају: начело недељивости безбедности државе и грађана; начело о примени средстава принуде у складу са законом; начело функционалног и организационог јединства; начело хијерархије и субординације; начело чувања

службене тајне и начело сразмерности; начело ефективности и ефикасности система безбедности, начело флексибилности; и начело правремености.

Начело недељивости безбедности државе и грађана. Безбедносни интереси представљају израз највиших вредности и општих потреба грађана и државе за изградњом и очувањем безбедности и стабилности као суштинским претпоставкама слободног и демократског развоја друштва. Национални интереси Републике Србије јесу: очување суверености, независности и територијалне целовитости; очување унутрашње стабилности и безбедности; очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета; очување мира и стабилности у региону и свету; европске интеграције и чланство у Европској унији; економски развој и укупни просперитет и очување животне средине и ресурса Републике Србије (Стратегија националне безбедности Републике Србије, СГРС, 94).

Остваривање и стално унапређивање безбедносних интереса је општи циљ и смисао постојања и функционисања система националне безбедности. Због свега тога, право је и дужност сваког нашег грађанина да у тим активностима непосредно учествује, како у време мира, тако и у време агресије и у свим другим облицима отпора који су од значаја за безбедност земље. Штитећи виталне вредности своје заједнице, грађани остварују и своју личну и економску безбедност.

Начело функционалног и организационог јединства. Ово начело заснива се на ставу да је економска безбедност подсистем јединственог, недељивог и међузависног система националне безбедности.

Начело хијерархије и субординације. Ово начело заснива се на праву и одговорности надређеног да самостално доносе одлуке и изда наређења потчињенима, али и обавезу и дужност потчињеног да изврши добијено наређење.

Начело чувања службене тајне. Субјекти, односно носиоци активности економске безбедности су у обавезан да у поступку утврђивања релевантних чињеница и доказа о аспектима националне безбедности, прикупљају и достављају потпуне и тачне податке о свом раду, односно о својим сазнањима о појавама и догађајима од значаја за остваривање економске безбедности. Неовлашћено коришћење или објављивање таквих података могло би да угрози интересе система националне безбедности, као и јавни интерес. Зато се одређени подаци сматрају службеном тајном. Службеном тајном сматрају се и чувају као службена тајна:

- сваки документ, информација, податак или друга чињеница до којих су службена лица и сва друга лица која учествују у систему економске безбедности дошла у поступку рада, а која могу угрози интересе система националне безбедности, као и јавни интерес и
- подаци о техничким проналасцима или патентима, као и сви други подаци о технолошким поступцима који се примењује у систему економске безбедности који је од значаја за остварење циљева националне безбедности, до којих су службена лица и сва друга лица која учествују у систему економске безбедности дошла у поступку рада.

Повреда службене тајне угрожава интерес националне безбедности и јавни интерес Републике Србије, који претежу над интересом за приступом информацијама од јавног значаја које представљају службену тајну, а због чијег би одавања могле наступити тешке правне или друге последице по интересе државе Србије. Службену тајну дужна су да чувају сва службена лица и друга лица која учествују у систему економске безбедности. Обавеза чувања службене тајне је повређена ако се документи, чињенице, односно подаци који представљају службену тајну неовлашћено користе или објаве или учине доступним неовлашћеним лицима.

Начело о примени средстава принуде у складу са законом. "Свако има право на личну слободу и безбедност. Људски живот је неприкосновен" (члан 27. став 1 и члан 24 став 1 Устава Републике Србије): Неприкосновеност човековог живота и слободе не значи апсолутизирање овог права. На ово право не може да се позива грађанин који угрожава безбедност државе или лице које је нападом на друго лице угрозило живот истог. Према грађанину који врши нападе на живот и друге основне вредности државе и друштва могу се употребити средства принуде, на начин како је то предвиђено законом.

Начело сразмерности. Ово начело заснива се на праву органа који врши послове економске безбедности да може изузетно ако то правни интерес захтева, ограничи право странке или да утиче на њен правни интерес само поступањем које је неопходно да се њиме оствари сврха прописа и само ако та сврха не може да се оствари другачијим поступањем којим би се мање ограничавала права или у мањој мери утицало на правни интерес странке. Када се странци и другом учеснику у поступку налаже обавеза, орган је дужан да примени оне од прописаних мера које су по њих повољније ако се и њима остварује сврха прописа.

Начело ефективности и ефикасности система безбедности. Према теоријском становишту ефективност значи „радити праве ствари“ а ефикасност „радити ствари на прави начин“. Ово начело показује да је избор и остварење основних економских циљева и потенцијала повезано са рационалним обезбеђењем, распоређивањем и коришћењем ограничених економских ресурса. Наиме, у време криза у случајевима ограничених ресурса, ефективно и ефикасно њихово коришћење спречава расипање истих и ствара довољност за све што је услов опстанка у датој ситуацији.

Начело флексибилности. Ово начело подразумева способност економског система државе да се заједно са другим државним системима прилагоди променама, односно адекватно реагује у кризним ситуацијама на дато спољне окружење. Ово начело подразумева флексибилност планова и њихову лаку прилагодљивост и толерантност на непредвиђене и изненадне промене и догађаје као и на проблеме који ће се јавити приликом реализације тих кризних планова. Значај овог начела заснива се на чињеници да у безбедносном смислу нема апсолутно идентичних догађаја и да су планови за кризне ситуације у ствари предвиђање могућих будућих догађаја који се не морају тако и одвијати. Поштовањем овог начела обезбеђује се стабилност економског система, без обзира на негативне утицаје и развој ситуације.

Начело правремености. Под овим принципом подразумева се израда одлука, планова, мера и активности на њиховој пуној имплементацији, без обзира на тренутну некризну ситуацију. Свака закаснела активност (често брзоплета), после настанка кризне ситуације може имати несагледиве последице. Разлози неправремености могу бити и субјективне и објективне природе.

Економска начела економске безбедности

У групу економских начела спадају: начело непрекидности обављања послова; начело минимизирања административних трошкова; начело ефикасности; начело фактицитета; начело поступања у доброј вери.

Начело непрекидности обављања послова. Ово начело подразумева континуирано и непрекидно обављање послова економске безбедности (како у рату тако и у миру). Обезбеђивање континуитета активности економске безбедности је процес управљања који је усмерен на неутралисање негативних утицаја могућих претњи по континуитет активности предузећа. У суштини, овај процес је усмерен на јачање капацитета предузећа да предвиди и апсорбује,

односно да се опорави од ефеката шока проузрокованог неком кризном ситуацијом на благовремен и ефикасан начин (Унија послодаваца Србије, 2020). Примена овог начела доприноси:

- сагледавању разлике између оног што се жели и оног што је остварено;
- сагледавању могућности остварења економске активности и у отежаним условима;
- остварењу стандарда ефикасности и професионалности, и
- повећању поверења у ефикасност система економске безбедности.

Начело минимизирања административних трошкова значи да административни трошкови треба да буду што нижи. Они не могу да се избегну, јер поступак субјеката економске безбедности подразумева ангажовање људских ресурса и одговарајуће опреме, али и друге материјалне трошкове. Административни трошкови могу да се умање предузимањем интерних и екстерних мера. Интерне мере обухватају поступке усмерене ка побољшању организације рада администрације, као и обуку кадрова и компјутеризацију. Екстерне мере заснивају се на емпиријски провереном закључку да са сложеношћу прописа расту административни трошкови.

Начело ефикасности. Принцип ефикасности означава захтев да систем економске безбедности буде тако постављен да што мање утиче на економске одлуке привредних субјеката на тржишту. Међутим, будући да је систем безбедности у савременом друштву нужност, то продукује решења субјеката економског система која могу утицати на економске одлуке привреде.

Начело поступања у доброј вери. Добра вера (*bona fides*) је добра намера, поштење и савесност. Учесталост и трајање безбедносних радњи треба да се ограниче на нужну меру. Лице поступа у доброј вери ако је у тренутку остварења своје активности проверило тачност и потпуност података и ако би на основу тих података и друго лице са просечним знањем и искуством веровало да су исти истинити. Сматраће се да лице није поступало у доброј вери ако је:

- тражило или примило корист за себе или друго лице, односно тражило наношење штете другоме;
- поред захтева за поступањем, тражило и противправну корист за себе или друго лице.

Начело фактицитета. Чињенице од значаја за економску безбедност утврђују се према њиховој економској суштини. Безбедносни ризици се везују за економски фактицитет. То значи, да се за предмет економске безбедности узимају чињенице које указују на постојање одређеног економског ризика. Скривање економске суштине иза правне форме могло би да наруши начело фактицитета.

ЛИТЕРАТУРА

- Бошковић, Мило. 2017. *Лексикон безбедности*. Београд: ЈП Службени гласник.
- Милошевић, Горан и Кулић, Мирко. 2015. *Пореско право*. Нови Сад: Правни факултет Универзитета у Новом Саду.
- Стајић, Љубомир и Милошевић, Горан. 2017. „Финансијска делатност државе као фактор економске безбедности – осврт на Републику Србију“. *Српска политичка мисао*, 1/2017: 175-195.
- Стојановић, Драгољуб. 1999. *Увод у грађанско право*. Београд: Савремена администрација.
- Стојановић, Милан и Павловић, Дејан. 2014. *Економска безбедност пословања*. Београд: Школа Плус.
- Стратегија националне безбедности Републике Србије. 2019. *Службени гласник РС*, бр. 94/2019.
- Унија послодаваца Србије. 2018. *Обезбеђивање континуитета пословања - Водич за послодавце*. Доступно на: <https://www.poslodavci.rs/wp-content/uploads/2018/07/obezbedjivanje-kontinuiteta-poslovanja-vodic-za-poslodavce.pdf>.
- Устав Републике Србије. 2006. *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

Goran Milošević

Faculty of Law, University of Novi Sad

Ljubomir Stajić

Faculty of Law, University of Novi Sad

PRINCIPLES OF ECONOMIC SECURITY

Resume

Economic security as a subsystem of national security contains economic, financial, social, political, security and other elements of protection of the interests of individuals and the community. Studying the goals of protection, economic security can be defined as part of the function of the national security system which represents the

protection of the economic interest of the national economy from all types, forms and bearers of threats, ie it represents the system of economic security protection of the country. Theory and practice indicate the necessity and need to apply certain principles of economic security, which have the task of setting certain requirements before the state union, ie the security system, regarding the execution of security goals. Depending on the extent to which the authorities adhere to these principles, conclusions are drawn as to whether the system of economic security is feasible or not. Starting from the subject goal, we are of the opinion that the principles of economic security should still be based on similarity within the following groups: legal principles; economic principles; socio-political principles and security principles. Within the group of legal principles, we can single out: the principle of legality, the principle of protection of citizens' rights and protection of public interest, the principle of respect for freedom, human and civil rights, the principle of truth and the principle of evaluation of evidence. The group of socio-political principles includes: the principle of generality; the principle of conducting the proceedings in a language understandable to the party; the principle of expertise and professionalism and the principle of publicity. The group of security principles includes: the principle of indivisibility of security of the state and citizens; the principle of the application of coercive measures in accordance with the law; the principle of functional and organizational unity; the principle of hierarchy and subordination; the principle of professional secrecy and the principle of proportionality; the principle of effectiveness and efficiency of the security system, the principle of flexibility; and the principle of timeliness. The group of economic principles includes: the principle of continuity of business; the principle of minimizing administrative costs; principle of efficiency; principle of fact; the principle of acting in good faith.

Keywords: *security, economic security, principles, legal principles, economic principles, social principles, security principles*

---

* Овај рад је примљен 24. децембра 2020. године, а прихваћен за штампу на телефонском састанку Редакције, 27. јануара 2021. године.